

ЗНАХОДЖЕННЯ БАЛАНСУ ІНТЕРЕСІВ ТА НАЛАГОДЖЕННЯ ОПТИМАЛЬНИХ ВЗАЄМВІДНОСИН МІЖ БІЗНЕСОМ ТА ВЛАДОЮ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Анотація. Досліджено можливі перспективи (у межах адаптивного кластера) – знаходження балансу інтересів між бізнесом та владою, між владою та народом, між представниками великого, середнього та малого бізнесу. Визначено завдання адаптивного регіонального кластера щодо розвитку регіону за рахунок оптимізації використання доступного обмеженого ресурсу.

Ключові слова: бізнес, влада, державне регулювання, державний інститут, комплекс заходів, механізм, органи регіональної влади, регіон.

Аннотация. Исследовано возможные перспективы (в пределах адаптивного кластера) – нахождения баланса интересов между бизнесом и властью, между властью и народом, между представителями большого, среднего и малого бизнеса. Определено задание адаптивного регионального кластера относительно развития региона за счет оптимизации использования доступного ограниченного ресурса.

Ключевые слова: Бизнес, власть, государственная регуляция, государственный институт, комплекс мероприятий, механизм, органы региональной власти, регион.

Summary. Possible prospects (within the limits of adaptive cluster) – findings of balance of interests are explored between business and power, between power and people, between the representatives of large, middle and small business. The task of adaptive regional cluster is certain in relation to development of region due to optimization of the use of the accessible limited resource.

Key words: Business, power, state adjusting, state institute, complex of measures, mechanism, organs of regional power, region.

Вступ. Світовий досвід успішних регіонів доводить залежність їх результатів не тільки від класичних факторів – ресурсного забезпечення, вдалого розміщення, наявності досконалих технологій. Значна увага в теорії та практиці реалізації оптимальної стратегії розвитку регіонів приділяється сьогодні кластерній моделі галузево-територіального розвитку. В останні десятиліття кластери виявили себе як новий вектор розвитку світової господарської системи, «нова хвиля» розвитку, що стала втіленням об'єктивної тенденції мезоінтеграції.

Нові завдання, що стоять сьогодні перед регіональною владою в Україні, щодо змістовного наповнення соціально-економічного розвитку територій та їх громад потребують активізації кластерних процесів управління розвитком регіональної економіки та взаємодії господарюючих суб'єктів.

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблеми державного регулювання розвитку регіонів

досліджуються як зарубіжними, так і вітчизняними вченими. Серед зарубіжних науковців слід відмітити праці П. Самуельсона, А. Сміта, І. Фішера, Д. Хікса, У. Шарпа; вітчизняних – О. М. Алімова, П. Ю. Бельського, М. П. Бутка, М. І. Долішнього, О. О. Єрошкіної, О. М. Іваницької, О. В. Іванченко, В. Ю. Керецман, М. Х. Корецького, Ю. Б. Коротича, О. П. Крайника, М. А. Латиніна, А. С. Лисецького, О. Г. Топчієва та інших. Так, зокрема, сутність, основні напрямки, пріоритети державної регіональної політики визначили М. М. Миколайчук та Д. В. Нехайчук.

Постановка завдання

– дослідити можливі перспективи (у межах адаптивного кластера) – знаходження балансу інтересів між бізнесом та владою, між владою та народом, між представниками великого, середнього та малого бізнесу;

– визначити завдання адаптивного регіонального кластера щодо розвитку регіону за

рахунок оптимізації використання доступного обмеженого ресурсу.

Виклад основного матеріалу. Органи влади та управління – обслуговують приватні інтереси вузьких фінансово-промислових груп, що звичайно не мають спільних інтересів, а отже, знаходяться у стані або жорсткої конкуренції, або навіть економічної війни. Звідси і виникає протистояння органів влади із частиною фінансово-промислових груп та чисельними бізнес-структурами малого та середнього бізнесу, яке призводить до обмеження можливостей досягнення ефективного економічного зростання та добробуту. Виникає соціальна і політична напруженість у суспільстві через те, що громадяни є робітниками таких структур, отже, у подібних війнах напряму зачіпаються їх інтереси, а також через нестабільність економіки та держави в цілому.

Можливі перспективи (у межах адаптивного кластера) – знаходження балансу інтересів та налагодження оптимальних взаємовідносин між бізнесом та владою, між владою та народом, між представниками великого, середнього та малого бізнесу. В свою чергу, це сприятиме створенню нових можливостей для сталого розвитку політичного, економічного та суспільного середовища в регіоні [2, с. 40].

Підприємства металургійного комплексу орієнтовані здебільшого на експорт своєї продукції, що робить їх залежними від зовнішніх споживачів, цін та процедур, спрямованих на обмеження вітчизняного експорту.

Перспективи у межах адаптивного кластера – модернізація устаткування; перехід на сучасні світові технології розливу сталі з використанням вугілля; виключення застарілого мартенівського виробництва сталі, пов'язаного з використанням значних обсягів газу; переорієнтація на внутрішній ринок (внутрішніх споживачів продукції) з поставками металу та металевих виробів підприємствам автомобільного, будівельного, суднобудівного та машинобудівного секторів.

У межах будівельної індустрії останнім часом спостерігається пошкваллення будівництва житлових споруд, промислового будівництва, реконструкції житлового та нежитлового фондів. Але найбільша частка усього будівництва зосереджена у Києві, а отже у межах обласних центрів проводиться одиничними компаніями. Тому значного здешевлення не передбачається, отже, важливе соціальне завдання із забезпечення житлом при даних темпах розвитку не може бути належним чином вирішене [2, с. 41].

Перспективи у межах адаптивного кластера – збільшення якості робіт, що виконуються, кількості об'ємів будівництва, а отже, зменшення ціни за 1 м² завершеного будівництва.

Вугільна промисловість характеризується глибокою кризою, закриттям шахт, катастрофічним спадом виробництва, дотаціями з боку держави, що зникають невідомо куди.

Перспективи у межах адаптивного кластера – з переходом підприємств металургійної галузі на установки безперервного розливу сталі після закриття мартенів, тобто із заміною газу на вугілля у зв'язку з різким подорожчанням нафти та газу, різко зросте потреба в українському вугіллі. У разі переведення українських теплоелектростанцій на вугілля потреба у розвитку українських шахт та зростанні об'ємів видобутку вугілля зросте ще більше [5, с. 25].

Вища школа знайшла себе у платній підготовці дипломованих спеціалістів. При цьому асортимент освітніх послуг та рівень підготовки кадрів не завжди узгоджується з реальними вимогами вітчизняних підприємств. Майже відсутня система державного замовлення, недостатньо розвинена система підготовки кадрів на замовлення підприємств. Вітчизняна наука є здебільшого відокремленою від реального виробництва, майже відсутня система виконання досліджень на замовлення підприємств. На сьогоднішній день майже відсутня єдина система підготовки кваліфікованих кадрів професійно-технічними (ПТУ) та середньо-професійними технічними училищами (СПТУ), що призвело до виникнення дефіциту кадрів, які готуються саме такими закладами (токарі, електрики, слюсарі та ін.), та надлишку кадрів, що готуються вищими навчальними закладами (юристи, менеджери, економісти).

Перспективи у межах адаптивного кластера – відновлення наукових розробок вищих навчальних закладів за замовленням індустрії, створення нових методів управління і аналізу роботи економіки вітчизняних підприємств. Поєднання наукових та економічних інтересів. Розвиток системи підготовки кваліфікованих кадрів визначених спеціальностей згідно із замовленням конкретних підприємств. Реформування системи державних замовлень та відтворення підготовки спеціалістів у межах ПТУ та СПТУ [4, с. 218].

Включення України у світову систему господарства створює сприятливі умови для використання переваг кластерної форми виробничої кооперації й у нашій країні, особливо на регіональному рівні. Тобто, новий, альтернативний кластерний підхід бачення економіки регіону прийшов сьогодні і в Україну.

В цих умовах, основним завданням української регіональної політики повинно стати вивчення потенціалу нових виробничих кластерів, а також якнайшвидша підтримка їх майбутнього розвитку заходами економічної політики та формування комфортного середовища для їх розвитку [1, с. 93].

Промислова політика має тенденцію до порушення конкуренції на користь певного регіону, в той час як теорія кластерів фокусується на усуненні обмежень, що накладаються на продуктивність та її зростання. Для України, що не має достатнього досвіду в розробці та застосуванні регіональної політики в умовах ринкової економіки, кластерна теорія регіонального

розвитку може слугувати опорною базою. Адже очевидно, що галузевий розподіл економіки, що зберігся з часів СРСР, не виправдовує себе, оскільки він призвів до того, що Україна займає провідні позиції за показником субсидування збиткових галузей серед усіх постсоціалістичних країн.

Кластер в економіці регіону - це шлях до зниження собівартості продукції та послуг українських підприємств. Кластер - це зростання темпів виробництва та можливість ефективно відстоювати свої інтереси на рівні місцевих органів влади та місцевого самоврядування. Найважливішою перевагою кластерного підходу для цілей більш ефективного управління розвитком регіональної економіки, що зробило його настільки популярним, є те, що цей підхід фокусує увагу на використанні продукту однієї галузі для потреб декількох інших [1, с. 94].

Між всіма господарюючими суб'єктами, представленими в місцевості, створюються стійкі зв'язки, що сприяють розвитку системи факторів виробництва, зниженню транспортних витрат, підвищенню продуктивності праці й досягненню додаткових системних вигід від поліпшення інформаційного обміну між фірмами й галузями. Сутність функціонування кластера заснована на використанні єдиного обмеженого ресурсу або можливостей представлених у регіоні диверсифікованих організацій, що мають розгалужені комунікації. Завданням адаптивного регіонального кластера є розвиток регіону за рахунок оптимізації використання доступного обмеженого ресурсу (можливостей), що виступає основою для розвитку інновацій.

Основними досягненнями та головним і безперечним фактором перспектив розвитку регіональної економіки на базі кластерної моделі є: зростання обсягів виробництва; вирішення проблеми безробіття у галузі; налагодження виробництва нових інноваційних матеріалів через співпрацю з науковими організаціями, впровадження нових технологій і устаткування; досягнення конкурентоспроможної якості продукції, що виготовляється; переорієнтація виробництва регіону на нову архітектуру, форми, дизайн та сучасні технології. Спільний бізнес по впровадженню сучасних технологій і реалізований через кластерну модель має перспективи виходу на ринки інших держав і, насамперед, країн СНД. Крім того, це можливість більш ефективно впроваджувати інвестицій в виробництво, модернізацію існуючих потужностей, будівництво нових підприємств та впровадження сучасних технологій [1, с. 94].

Створення кластерів в Україні сприяє розвитку спеціалізації, посилює поділ праці, оскільки в рамках кластерів окремі підприємства отримують можливість виходити на більші масштаби виробництва. Цей процес дозволяє також активніше залучати покупців і продавців, досягати більшої рентабельності при виробництві кожного виробу

за рахунок об'єднання зусиль партнерів. Однією з переваг української кластерної моделі є впровадження спільних проектів (в тому числі будівництва житла) шляхом об'єднання можливостей виробничих підприємств кластеру та кредитних ресурсів банку. Спільна діяльність учасників кластеру – це забезпечення постійної завантаженості підприємств основної та суміжних галузей; створення нових робочих місць; сприяння відродженню промисловості окремих регіонів.

Основними аргументами на користь використання кластерного управління розвитком регіональної економіки є: [3, с. 20] висока погодженість із самим характером конкуренції й джерелами досягнення конкурентних переваг; ефективне забезпечення функціонування міжгалузевих зв'язків; поширення технологій, навичок і інформації; можливість здійснення внутрішньої спеціалізації й стандартизації; збільшення продуктивності праці; мінімізація витрат на впровадження інновацій; наявність у структурі кластерів гнучких підприємницьких структур – малих підприємств, що сприяють формуванню інноваційних територій зростання за рахунок високого ступеня спеціалізації при обслуговуванні конкретного промислового виробництва; можливості ефективного обміну ідеями між фахівцями, а отже, формування конкурентного середовища.

Стосовно до українських регіонів існує ряд умов як сприятливих, так і негативних, що впливають на формування кластерів.

До позитивних умов, безсумнівно, необхідно віднести: існування технологічної й наукової інфраструктур; психологічну готовність до кооперації, засновану на історично сформованих виробничо-економічних зв'язках.

До негативних факторів відносяться низька якість бізнес-клімату й рівня розвитку асоціативних структур (торговельних палат, промислових асоціацій), які не справляються із завданням вироблення пріоритетів у розвитку регіональної економіки; короткостроковий обрій планування, що широко використовується, у той час як у випадку кластерного управління реальні вигоди від розвитку кластера з'являються тільки через 5 - 7 років.

Кластер в економіці регіону може існувати при наявності трьох основних складових: лідируючих фірм, що випускають конкурентну продукцію й експортують її за кордон; мережі постачальників, що забезпечує безперебійне виробництво кінцевої експортної продукції. Саме від рівня розвитку і якості роботи обслуговуючих підприємств залежить успіх кластера.

Особливий інтерес для цілей ефективного управління розвитком регіональної економіки та подальшого дослідження представляє аналіз ситуації, що склалася у фінансово-кредитній системі промислового регіону. Це зумовлено тим, що одним із ключових напрямів регіонального розвитку є забезпечення фінансової безпеки, що обумовлюється наявністю фінансових і інвести-

ційних ресурсів, надійними інструментами регулювання ринку позичкових капіталів, потужною фінансовою системою регіону.

Основою фінансової системи є комерційні банки, попри недостатній розвиток інших фінансових посередників, за виключенням страхових компаній. Однак страхові компанії, недержавні пенсійні фонди, інститути взаємного інвестування, кредитні спілки, тощо мають значний інвестиційний потенціал, із року в рік нарощують обсяги своєї діяльності, клієнтську базу, їх активи динамічно зростають і можуть стати поряд із банківськими фінансовими ресурсами істотним джерелом розвитку економіки, регіональної зокрема.

Банківська система є важливим і невід'ємним інститутом ринкової економіки. Історично розвиток товарного виробництва і обігу відбувався паралельно та переплітався з розвитком банків. Банківська система властива будь-якій економіці, але лише в умовах ринкової економіки вона набуває ролі центральної ланки фінансового контуру управління. Фінансові організації сприяють функціонуванню товарного ринку, а його суб'єкти розпоряджаються відповідними фінансовими можливостями.

На сучасному етапі економічних перетворень в Україні, ядром кредитно-фінансової системи регіонів виступає банківська система, що поряд зі своєю загальноекономічною функцією з кредитування економіки відіграє координуючу роль у регулюванні фінансових потоків у регіоні. Фактично вона здійснює опосередковане управління більшою частиною фінансового потенціалу регіону, керує рухом фінансових ресурсів. На сучасному етапі розвитку народного господарства України банківська система являє собою потужний механізм концентрації та інвестування фінансового капіталу, створення додаткових фінансових ресурсів у регіоні [2, с. 40].

Банківські кредити – домінуюче джерело інвестицій у розвиток підприємств, які перевищують усі інші джерела в кілька разів. Отже розгляд банківської системи в якості одного з основних джерел фінансових ресурсів для кластерних об'єднань на території регіону стає доцільним.

Ситуація в банківському секторі на сьогоднішній день наступна: він представлений здебільшого невеликими банками, які не здатні надавати низькі проценти за кредитами для промисловості і для населення. Спрямовуючи кредитні ресурси у найприбутковіші галузі, банківська система не дотримується умови забезпечення гармонійного розвитку всього господарського комплексу регіону [2, с. 42].

Недостатність власного капіталу, незадовільний доступ до традиційних кредитних ресурсів примушує підприємства у взаємодії з кредитно-фінансовими установами та органами місцевого самоврядування шукати нові форми господарювання, що зможуть стати додатковими джерелами фінансових ресурсів для подальшого

інвестування у виробничу діяльність. Зростаюча на ринку банківських послуг конкуренція примушує банки розширювати сферу послуг, шукати нестандартні схеми взаємодії з суб'єктами господарської діяльності, в тому числі – з підприємствами малого та середнього бізнесу, а також змінювати своє ставлення до основної мети кредитної політики.

Чітко виражена спеціалізація економіки областей України та різна чутливість окремих галузей національного господарства до фінансових потрясінь обумовлює необхідність дослідження необхідності взаємодії підприємств реального сектора економіки, фінансових і державних інституцій в регіонах. Це особливо важливо для Донецької області – великого промислового і фінансового центру України, де існує проблема неврегульованості питань фінансової і ресурсної сфер підтримки регіональної економіки.

Аналіз зарубіжної та вітчизняної практики останніх років показує, що однією з найоптимальніших форм такої взаємодії стають кластерні об'єднання, які дають змогу ефективніше і раціональніше використовувати наявний капітал, враховувати природні та історичні особливості, технічний, кадровий, а також фінансовий потенціали регіону. Крім того, створення адаптивного кластера допомагає економічно витратити ресурси і контролювати цільове використання залучених інвестицій.

Перспективи для банківського сектора регіону у межах адаптивного кластера – довести ступінь розвитку до розмірів та рівнів європейських банків; працювати зі значного обігу від обслуговування чисельних операцій, що здійснюються учасниками адаптивного кластера, а не з надання високим процентів; фінансувати промисловість у напрямку реконструкції та розвитку виробництв різноманітних галузей; знизити відсоткові ставки з кредитів для учасників кластера; розширити практичне застосування лізингових та іпотечних кредитів підприємствам.

Участь фінансово-кредитних установ у кластерах примушує їх по-новому підходити до стосунків зі своїми клієнтами – членами об'єднання, орієнтуватися на отримання прибутків у віддаленій перспективі. В разі прийняття конкретною банківською установою рішення про вступ до адаптивного кластера, її менеджерам слід зрозуміти, що члени об'єднання – це не звичайні клієнти, хоч банк виконує звичайні операції.

Різниця полягає в тому, що всі учасники кластера виконують єдину програму, в рамках якої мета банку – не отримати постійних позичальників, а трансформуватися у фінансового оператора об'єднання. В результаті банк отримує можливість керувати більшою частиною фінансових ресурсів адаптивного кластера і одержувати вигоду не від кредитування членів об'єднання, а від управління його фінансовими потоками. Участь у кластері надає банківській установі можливості для отримання досить

високого економічного ефекту від безпосередньої взаємодії фінансових, виробничих та торговельних структур. Прибутковість їх функціонування залежить від ефективності діяльності кожного учасника об'єднання. В рамках кластера банк може розраховувати на такі додаткові можливості:

збільшення своєї фінансової бази внаслідок зростання кількості клієнтів;

отримання максимальної кількості фінансових ресурсів завдяки відкриттю розрахункових рахунків учасників кластера та проведенню розрахунків між ними всередині банківської установи;

залучення до своїх активів значних додаткових фінансових ресурсів у результаті контролю всіх ресурсів кластера;

розширення спектра фінансових послуг, використовуючи максимально можливу кількість банківських операцій, схем розрахунків та фінансових інструментів;

збільшення обсягів видачі кредитів і підвищення рівня їх повернення; формування кредитного та інвестиційного портфелів з низьким ступенем ризику;

підвищення ступеня участі в регіональних інвестиційних проєктах; підвищення рівня інформованості про фінансовий стан клієнтів, рух їх ресурсів та платежів;

використання сучасних платіжних засобів і технологій банківського обслуговування.

В інтересах кластерного об'єднання зокрема та регіону в цілому банк виконує свої основні операції відповідно до чинного законодавства, зокрема такі:

приймання вкладів (депозитів) від юридичних і фізичних осіб;

відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів і банків-респондентів, у тому числі - переказ коштів з цих рахунків з використанням платіжних інструментів та зарахуванням коштів на них;

розміщення залучених коштів на власних умовах та на власний ризик.

Крім того, банк, може виконувати для учасників кластера інші операції, (неосновні), а саме:

операції з валютними цінностями;

організацію купівлі та продажу цінних паперів за дорученням клієнтів;

інвестиційну та портфельну діяльність в інтересах кластера;

допомогу в організації та проведенні емісійної діяльності учасників кластерного об'єднання;

лізингові, факторингові та трастові операції;

надання маркетингових, консультаційних та інших послуг.

У разі необхідності банк повинен мати додаткову можливість надання учасникам кластера допомоги у залученні іноземного фінансування, виконуючи роль фінансового консультанта чи брокера відносно іноземних банків та інвестиційних фондів. Слід зауважити,

що економічну суть вказаних послуг мусять ретельніше розглядати менеджери банківської установи у взаємозв'язку з їх впливом на виробництво, що обслуговується, тому що банк бере участь у реалізації єдиної фінансово-виробничої концепції кластера [2, с. 42].

Відповідальність за організацію фінансового менеджменту об'єднання доцільно покласти саме на банк у зв'язку з більшою обізнаністю його фахівців у питаннях формування та управління фінансовими ресурсами. Ці фахівці мають відповідну освіту і досвід роботи.

Розглядаючи питання можливості входження банківської установи до адаптивного кластера регіону в якості джерела фінансових ресурсів та фінансового оператора, можна сформулювати основні завдання, що на сучасному етапі має виконувати банк для цілей ефективного управління розвитком регіону:

здійснення розрахункових операцій; акумулювання фінансових ресурсів об'єднання; забезпечення необхідними фінансовими ресурсами інвестування; пошук і підбір фінансових інструментів, які можуть максимально задовольнити потреби підприємств – учасників кластера; надання допомоги у підготовці та здійсненні емісій, авалювання й акцептування цінних паперів об'єднання та його учасників; пошук потенційних інвесторів, у тому числі – іноземних, і надання їм відповідних гарантій; надання інформаційних, маркетингових, консультаційних та інших послуг.

Фінансові установи у складі адаптивного кластера для регіональної економіки можуть виконувати наступні завдання:

надання пільг при кредитуванні підприємств регіону – допомога у період важкого фінансового стану підприємств (фінансова, організаційна, консультаційна), розвиток «системи раннього попередження» виникнення криз підприємств; участь у стратегічних державних проєктах, що направлені на розвиток регіональної економіки з наданням пільгових умов інвестування і кредитування, відкриття «кредитних ліній»; створення інвестиційних, венчурних фондів – створення інвестиційних і/або венчурних фондів у інфраструктурі банків, часткова участь у створенні інвестиційних і/або венчурних фондів; ділове партнерство у інвестиційних проєктах - прямі інвестиції банків у розвиток регіональної економіки, партнерські відносини при інвестуванні окремих проєктів, отримання основної вигоди не від платежів за кредитами, а від майбутнього прибутку від реалізації проєкту, фінансова підтримка і лояльне відношення у випадках виникнення об'єктивних криз при реалізації проєктів; орієнтація на проблеми розвитку промисловості регіону – перебудова схем надання послуг, орієнтованих на «короткі гроші» під потреби довгострокового кредитування, збільшення строку кредитів і позик, використання гнучких схем погашення заборгованості, надання відстрочок за платежами.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження дало змогу виявити вплив адаптивного кластера на регіональний економічний розвиток. Воно дало змогу стверджувати, що реалізація проекту створення адаптивного кластера призведе до сталого динамічного розвитку та економічного зростання регіонів країни, адже, реалізація кластерного проекту є одним із найважливіших кроків на шляху досягнення всебічно розвинутої та конкурентоспроможної регіональної економіки.

Адаптивний кластер має можливість зв'язати воедино чисельні відокремлені підприємства різноманітних галузей та створити тісні зв'язки з фінансово-кредитними установами у межах регіонального економічного простору. Він сприятиме не тільки розвитку ключових галузей, але й дозволить реформувати та відродити галузі, які на сьогоднішній день або не знайшли належного розвитку, або втратили перспективи, що мали колись.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Осадчук С.В. Нові технології управління регіональним економічним розвитком / С.В. Осадчук // Вісник економічної науки України. - 2005. - №1(7). – С. 92-95.
2. Полевик Г.М. Проблеми управління фінансовими ресурсами кластерних об'єднань / Г.М. Полевик // Проблеми науки. – 2005. - № 7. – С. 39-43.
3. Сапиева И.Г. Организационно-экономический механизм формирования территориально-производственного комплекса в регионе: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством: региональная экономика» / И.Г. Сапиева. - Майкоп, 2007. – 33 с.
4. Семенов Г. А. Реалізація кластерного проекту – засіб вирішення соціально-економічних проблем регіону / Г.А. Семенов // Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво». – 2007. - № 3. – С. 217-219.
5. Соколенко С.І. Промислова і територіальна кластеризація як засіб реструктуризації / С.І. Соколенко // Соціальні аспекти та фінансування індустріальної реструктуризації. Матеріали конференції 26-27 жовтня 2003 р. – Київ: Регіональний форум, 2003. – С. 24-28.

*Рецензенти: Дацїй О. І. – д.е.н., професор;
Антонова Л. В. – д. держ. упр.*

© Смельянов В. М., 2012

Дата надходження статті до редколегії 15.11.2011 р.